

Több ezren a Dohányban az ünnepeken

Ünnep... Oly szép – amikor végre megtelik a Dohány utcai zsinagóga (is), amikor szinte alig találni szabad helyet. Ha máskor nem, így ősszel, a nagyünnepek idején kétszer is rengetegen látogatnak el zsinagógánkba. Rajs Hásónó, illetve Jajm Kippur estéjén azok is megjelennek, akik év közben – sajnos... – hanyagolják a közösséget. Pedig, – ahogy főrabbin, dr. Frölich Róbert is mondta újrési ünnepi beszédében, – az év más napjain, legalább péntek este, szombaton jó lenne, ha is eljőnnének, és minél többen lennének.

Rajs Hásónó este körzetünk elnöke, a MAZSIHISZ ügyvezető igazga-

tója, Zoltai Gusztáv köszöntötte az egybegyűlteket, így Ilan Mor-t, Izrael nagykövetét, Heisler Andrást, a MAZSIHISZ elnökét, dr. Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbit, a körzet elöljáróit, híveit, s a padsorokban helyet foglaló politikusokat. Ezt követően felolvasta Simon Peresz, Izrael Állam elnökének levelét, melyben üdvözölte a diaszpóra zsidó közösségeit az újév alkalmából. Elnökünk felolvasta Bajnai Gordon és Gyurcsány Ferenc korábbi -, Orbán Viktor jelenlegi miniszterelnök, illetve Mesterházy Attila jókívánságait is. Bő egy héttel később, nem csak Jajm Kippur este, de másnap dél

körül, a Mázkir idején is nagyon sokan imádkoztak a Dohányban. Persze este, amikor főrabbin megfújta a sófárt már jóval kevesebben voltunk, de az ősi hang így is fel-emelő volt – s nem csak azért, mert a böjt végét jelentette.

Szeptember közepén, Szukkajsz első napját színes papírok, festmények és lampionok között köszönt-

gettük. Az ünnep első napján dugig telt a sátor, egyetlen szabad ülőhely sem maradt, az asztalon pedig számtalan finomság várt minket. A hagyományokhoz hasonlóan lelkesen mártogattuk mézbe a kalácsot, az almát, ettük az ízletes süteményeket, illetve gyümölcsöket – még másnap is.



Támogassa zsinagógánk alapítványát!

Az Alapítvány a Dohány utcai zsinagógáért az elmúlt években rengeteg programot szervezett a körzet hívei számára(kirándulás, múzeumlátogatás stb.), de környezetünk szebbé alakításáért is rengeteget tett Nádél Tamás elnök vezetésével. Elég csak megemlíteni az Emánuel park át-alakítását, a sírkert rendbetételét, vagy éppen a Dohány templom orgonájának felújítását. S persze még hosszan sorolhatnánk, megemlítve, hogy minden évben anyagi segítséget nyújt valamely zsidó intézménynek, tavaly az Idősek Otthonának, idén pedig két óvodának is.

Kérjük, támogassa Alapítványunkat!

Bankszámlaszám: 11707024-20359234-00000000

IBAN: HU71 1170 7024 2035 9234 0000 0000



Kérdezzen a nagykövettől!

Terveink szerint következő számunkban sok mindentről beszélgetünk Ilan Morral, Izrael állam magyarországi nagykövetével. A találkozóiig van még egy kis idő, így szeretnénk megadni olvasóink számára a lehetőséget, hogy ők is kérdezzenek a nagykövet úrtól. Kérdéseiket október 2-ig küldjék el a pestisolet@dohany-zsinagoga.hu email címre.

Jahrzeit-napok a falnál

A Dohány utcai Zsinagógában a fekete gránitból készült Jahrzeit-falon a kis névtáblák alatti gyertyák évente öt alkalommal gyulladnak fel, s emlékeztetnek elhunyt hozzátartozóinkra, ismerősünkre. A négy Mázkir napon, vagyis Jajm Kippur, Smini Áceresz, Pészach 8. és Souvajs 2. napján és haláluk héber naptár szerinti évfordulóján – az előző estétől – világítanak szereteteinkért a gyertyák. A Jahrzeitnapon a reggeli i.tentisztelet után a közösség átmegy a falhoz és Káddist mond az elhunytért. Lapunkban továbbra is közreadjuk, hogy elhunyt szeretteiknek mikor van a Jahrzeitje.

Csillag Erzsébet október 3.
Bíró Imre Sándor október 7.
Schwartz Olga október 9.

Reichental Jakabné október 11.
Kalina Vera október 16.
Tímár Károly október 17.



Silberer Emma október 24.
Birnbau Sándor október 25.
Gyarmati Hoffmann Livia október 30.



PESTI SÓLET

A DOHÁNY UTCAI KÖRZET HAVILAPJA

WWW.DOHANY-ZSINAGOGA.HU

Leccsóparti a Bethlen udvarán (4. oldal)

A Maccabi VAC száz éve (5. oldal)



Zoldán bácsi emlékezete (3. oldal)

Hihetetlen kincs került elő a föld alól

A bizánci korból származó aranykincset találtak a Jeruzsálemi Héber Egyetem régészei Jeruzsálem Óvárosában. A Siratófal szomszédságában folyó ásatásokon több rendkívül értékes 1400 éves lelet bukkant elő: egy hétágú menórával, sófárral és tóratekerccsel díszített, 10 centiméter átmérőjű aranymedál; II. Constantius római császár és Mauricius bizánci császár arcképét viselő 36 aranyérme; arany fülbevaló és karkötők; valamint ezüst ékszerek.

Eilat Mázár, a feltárásokat vezető régész szerint a VII. század elejéről származó aranytárgyak világviszonylatban is fontos értéket jelentenek. A kincseket a korabeli zsidó közösség adhatta össze, hogy biztosítsák Jeruzsálemben a kicsiny közösség fennmaradását a város 614-ben bekövetkezett perzsa megszállása után. A különlegesen nagy aranymedál a régész szerint egy tóratekerccsel díszíthetett, a szentírat rajta lévő ábrázolása ritka az ebből a korszakból származó tárgyakon. A kincseket vészhelyzetben áshatták el egy ház padlója alá - ötven méterre az egykori Templomhegy masszív déli támfalától. (MTI)

Robert Capa fotói a budapesti metrón

Robert Capa XX. százada címmel mutatja be a világhírű magyar származású fotográfus munkásságát, születésének századik évfordulóján a Metrő Art Galériában, a budapesti 2-es és 3-as metrő szerelvényeiben Magyar Nemzeti Múzeum és a Magyar Zsidó Kulturális Egyesület.

Az utazók november 10-ig kétszáz felületen találkozhatnak Robert Capa felvételeivel. Az anyagban helyet kaptak a spanyol polgárháború, a japán-kínai háború, a II. világháború és az újjáépítés képei, de sztálingrádi és izraeli riportkönyveiből, művészportréiből, valamint a halála előtti percekben készített sorozatából is szerepel néhány fotó. Robert Capa Friedmann Endre Ernő néven született Budapesten. Berlinben tanulta a szakma alapjait, zsidó származása miatt Hitler hatalomra jutása után távozott Németországból. Rövid bécsi, majd budapesti tartózkodás után Párizsban kezdett fotóriporterként dolgozni.

Az indokínai hadszíntéren 1954 májusában egy francia konvojt kísért, amikor – a jobb felvételi pozíció keresése közben – aknára lépett, és életét veszítette. (MTI)

Szukkajsz–Pészách: négy fiú és négy növény...

Az utóbbi napokban sokat beszélünk Szukkajsz és Pészách hasonlóságáról. Észrevettem, hogy a Hagada négy fiúról beszél, míg a Szukkajsz egyik fontos kelléke, a lülev is négy összetevőből áll.

A négy fiút úgyis értelmezhetjük, mint négy generációt egy családon belül.

1. Az első fiú az apa, aki bölcs, úgy éli az életét, ahogy egy igaz zsidó családapának kell. Az eszrog a lülevben a tökéletes. Finom illata van, és az ünnep után elfogyasztható, mert jó íze van.
2. A második fiú a gonosz, aki elfordult az Ő.vátólól, és csak a saját örömeinek él. Azért minden gonoszsága ellenére rendes családi életet élt, és tisztességesen felnevelte a fiát. A lülevben a második összetevő a pálmaág. A pálma gyümölcse finom, ehető, de ágának illata már nincsen.
3. A harmadik fiú kisgyermekként titokban eljárt a nagyapjához, és látta, hogy ünnepli ott a család a Peszáchot, de mire felnőtt már nem tud semmit az egészről, csak halvány emlékei vannak. A lülev harmadik összetevője a mirtusz ága, amelynek jó illata van, de emberi fogyasztásra alkalmatlan.
4. A negyedik fiú sohasem hallott a Pészáchról, ezért, még kérdezni sem tud róla. A lülev negyedik tagja a fűzfaág, amelynek se íze, se illata.

Bölcseink szerint mindegyik növényfajta egy zsidó típust jellemez.

1. Az eszrog azt, amelyben megvan a Tóra illata, és a micvek íze.
2. A pálmaág azt, amelynek nem volt módja Tórát tanulni, de nagyon ügyel a micvák, és a jócselekedetek gyakorlására.
3. A mirtusz azt, amely ért az Írásmagyarázathoz, de nem igyekszik összhangba hozni vele saját cselekedeteit.
4. A fűzfa pedig azt, amely tudatlan, és meg sem próbál zsidó módjára élni.



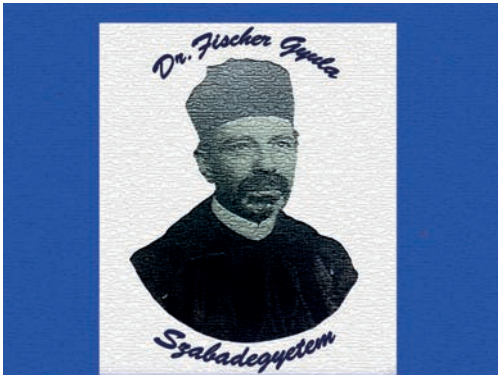
Mit tesz az Ő.való? Ki nem dobhatja őket, hát legyenek egy csokorba kötve, majd az egyik pótolja azt, ami a másiktól hiányzik. Ezért kell nekünk is egy csokorba kötnünk a négy különböző növényt. Ez a zsidó szemlélet: Mindenkire ráfér

Hétfő: több, mint hét fő!

A nagyünnepeket követően, október 7-től az i.tentisztelet előtt, 17:00-tól főrabink, dr. Frölich Róbert tart – többek között Misna -oktatást az érdeklődő uraknak a Talmud Tórában. Érdekességek, kevésbé ismert tények és információk egy órában. Minden héten más és más téma, filmrészletek és zene segítségével. /Az óraátállítást követően 18 órakor kezdődik az „oktatás”./ A hölgyek 17:30-tól Frölich Katival tanulhatnak a Dohány körzet irodájában (Síp u. 12 – I. emelet). Persze a jelenlevők minden más, a vallással kapcsolatos kérdéseikre is választ kaphatnak. Így a szokások, vagy éppen az éppen aktuális ünnepek kapcsán is faggathatják főrabinkat.

a micvekre és az együvé tartozás érzésére való nevelés. Amint azt a „Félelmetes Napok” imáiban mondjuk: „És mindenki egyetlen szövetséget alkot, hogy egész szívével a Te akaratodat tegye.”

Littner György



„A becsípett polgár”

Politikai paletta filozófia megközelítésben

Előadó: Tamás Gáspár Miklós, filozófus



Az előadás helye és ideje:1075. Budapest Síp u. 12. (Díszterem)
2013. október 15. 16:00

I M A R E N D



Hétköznap: 7.³⁰-kor kezdünk reggel, az esti ima időpontja 18.⁰⁰ óra, helyszín a Talmud-Tórában.

Az esti ima előtt fél órával sakkal, kártyával, kávéval és teával várjuk híveinket!

Péntek esti ima: 18.⁰⁰-kor a Dohány zsinagógában.

Szombat reggeli ima a Dohány zsinagógában: Sachrisz: 9.³⁰

Tóraolvasás: 10.⁰⁰ Muszáf ima: kb. 10.⁴⁵

A péntek esti kiddust a Hevesi Sándor teremben tartjuk, míg a szombat délutáni sálesüdeszt továbbra is a Talmud-Tórában.

A sálesüdeszek 18:00-kor kezdődnek.

www.dohany-zsinagoga.hu

Csillagpor – száz éve született Anna Margit

November óta új sorozattal kedveskedünk olvasóinknak, igyekszünk bemutatni a Magyar Zsidó Múzeumot, amely szerves része zsinagógánknak, s - főként nyáron – sokszor elstétálunk előtte. Ezúttal a Múzeum igazgatójának, dr. Peremiczky Szilviának írását olvashatják az október 9-én nyíló és december 7-ig tartó kiállításról, amely Anna Margit pályáját mutatja be.

Anna Margit (1913-1991) munkásságának szeretnénk méltó emléket állítani ezzel a centenáriumi kiállítással. Pályája átível majd az egész XX. századon, magán viseli

egyéni stílus jellemzi. Az egyik legeredetibb, a kevés magyar festőművésznő közül. Anna Margit Vaszary János iskolájában végezte festői tanulmányait,



Anna Margit-Te

ban, a két világháború közötti időszak modernizmusát (Modernizmus II.) bemutató, és az Európai Iskola című kiállításokon már szerepeltek Anna Margit életművének

szakra fektetnénk, amikor is a művész kialakította egyéni stílusát. Ezután is akadnak korszakok művészetében, már kisebb, olykor árnyalatnyi, de sokat jelentő

Múzeumpedagógia

A kiállításához kapcsolódóan a gyermeklátogatókat is megszólítjuk, erre Anna Margit bábos-babás képei kínálják a lehetőséget. A gyerekek képzeletvilágához közel álló figurái univerzális jelentéseket hordoznak, emberi érzelmek közvetítői, a gyerekek számára ismerős képi világban. Ez jelenti a gyerekek számára a kapcsolódási pontot. Ezt kihasználva bábkészítést, bábfestést és ragasztást tervezünk. Múzeumpedagógiai programunk célja a szórakoztatva tanulás mellett a képi látásmód és vizuális kultúra fejlesztése, illetve a múzeumi bemutatás műfajához szeretnénk közelebb hozni a gyermek látogatókat. A csoportok jelentkezését a titkarsag@zsidomuseum.hu email címen várjuk.

odatartozó alkotásai. Ezért, a két említett időszakot természetesen nem kihagyva, ezen a kiállításon a hangsúlyt a II. világháborút követő évtizedre, (ebbe esik az Európai Iskola két éve) és az ezt követő idő-

különbségekkel. Ebben szeretnénk elmélyülni és megosztani közönségünkkel a feltárt összefüggéseket. *A kiállítás kurátora: Gábor Anna PhD, képzőművészeti gyűjteményvezető*

Mikor, mennyiért?!

Nyitva tartás:
2013. október 8-31:
vasárnap – csütörtök: 10:00-18:00
péntek: 10:00-16:30
szombat: zárva

2013. november 1-december 7:
vasárnap – csütörtök: 10:00-16:00
péntek: 10:00-14:00
szombat: zárva

Jegyárak:
egyéni felnőtt vagy diák: 800 ft/fő
regisztrált csoportoknak (10 fő fölött): 500 ft/fő
diák csoportoknak (10 fő fölött) múzeumpedagógiai foglalkozással: 500 ft/fő

Kölcsönző intézmények

Ferenczy Múzeum, Szentendre
Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria
BTM Fővárosi Képtár – Kiscelli Múzeum
Levendel Gyűjtemény
Deák gyűjtemény, Székesfehérvár
Szent István Király Múzeum, Székesfehérvár
magángyűjtők

Katalógus

A kiállításához kétnyelvű, magyar-angol katalógust adunk ki. Múzeumunk látogatóinak jelentős része külföldi, ezért fontos, hogy idegen nyelven, legalább angolul is olvasható legyen a szöveg. Ez nem csak a katalógusra vonatkozik, a kiállítások minden szövege, felirata kétnyelvű. Tárlatvezetések, előadások
2013. október 27 vasárnap, 15:00: Passuth Krisztina előadása (magyar nyelven)
2013. november 24. vasárnap, 11:00: Gábor Anna kurátor tárlatvezetése (magyar nyelven)
2013. december 3. kedd, 15:30: Gábor Anna kurátor tárlatvezetése (magyar nyelven)

a társadalmat és az egyént ért sorstragédiákat, és érzékeny alkotóként reflektál a világra. Munkáit az általa kialakított szürreális síkon mozgó, a naiv művészet és a népművészet elemeit felhasználó

itt ismerkedett meg leendő férjével, Ámos Imre festőművésszel, aki nagy hatással volt korai művészetére. A munkában és az életben is elválaszthatatlanok voltak. A Magyar Zsidó Múzeum koráb-

Lecsóparti a Bethlen udvarán

Hagyományainkhoz híven, az ünnepek előtt, szeptember első vasárnapján tartottuk a Bethlen -, és a Dohány zsinagóga közös lecsópartiját. A jó idő mellett, a kellemes programok, és persze a finom ételek ezúttal is rengeteg, majd kétszáz érdeklődőt vonzottak az eseményre.

Rég nem látott ismerősök köszöntötték egymást és telepedtek le egy-egy asztalhoz, miközben csábító illatok szálltak mindenfelé, így jelentős volt a forgalom a pultnál. A tarhonyás hús és a lecsó ismét rendkívül ízletesre sikerült. Nem véletlen, hogy jócskán akadtak, akik többször is



Impresszionista és posztimpresszionista remekművek tárlatán

Augusztus 25-én több mint hatvan kíváncsi, festészetet szerető „Dohány körzetes” találkozott a Magyar Nemzeti Galériában. A megjelentek a Dohány Zsinagógáért Alapítvány szervezésében, és anyagi támogatásával nézhették meg Monet, Pissarro, Gauguin, Degas, Renoir, Cézanne, Van Gogh és Szinyei Merse, Ferenczy Károly, Vaszary, Fényes Adolf, Mednyánszky, Rippl-Rónai alkotásait: A tárlatvezetők szakszerűen és érdekesen beszéltek az alkotók elképzeléseiről, alkotói technikáiról, a festmények létrejöttének körülményeiről. A színek, témák sokféle hangulata, a megjelenítés nagymesterei által készített remekművek látványa igazi vizuális és érzelmi élményt jelentett. Két órát töltöttünk el e képek világában és boldog, még a képek hatása alatt álló barátainkat láttam újra összegyűlni a Galéria előtt. Ez, és a köszönő szavak megerősítették bennem, érdemes volt megszervezni a látogatást, a művészeti élmények gyűjtögetését más alkalmak esetén is folytatni kívánjuk. Novemberben Marc Chagall és Ámos Imre képeinek tárlatát tervezzük megtekinteni.

Nádel Tamás



fordultak. Az aprósütemények mellett, főként a gyermekek örömeire vattacukrot és pattogatott kukoricát is lehetett majszolni. A késői jó ebédhez ezúttal is szólt a nóta, a zene, melyet a Sabre együttes szolgáltatta.



Akár csak az elmúlt években, a tombolahúzás ismét dr. Frölich Róbert jutalomjátékát hozta. Főrabbnink egyszemélyes poénparadéjával szórakoztatta megjelenteket, akik így nem csak a remélt nyereményekért izgulhattak, de kísérorprogramot is kaptak. A sorsolásban azért segített neki házigazdánk, Deutsch Róbert főrabbi is. Bizony ezúttal is többen kiabálták, milyen színű és számú legyen a következő kihúzott biléta. Néhányan aztán örülhettek, mert teljesült vágyuk és nyertek. Bár közhelyes, de többen is úgy búcsúztak: „jövőre veletek ugyanitt!”

Minden külön értesítés helyett...

Szeretettel várom a nyári szünet után továbbra is a gyerekeket, de mostantól KED-DENKÉNT 17:30-tól, a Dohány körzet Talmud Tóra tanulására a Wesselényi utcai Talmud Tórában. Egy óra játék, éneklés, tanulás, sok mese, ismerkedés a zsidósággal és minden, amire szükségünk van. A fejlődés megállíthatatlan. A múlt és a jelen azt igazolja, hogy érdemes folytatni azt az utat, amit elődeink elkezdtek, törekedni arra, hogy gyermekeinket játékos formában, de tudatosan beavathassuk a több ezer éves zsidó vallási hagyományba, hogy természetessé váljon számukra az ünnepek megtartása, és a hétköznapiakban is zsidók maradjanak.

Szilágyi Judit

Olimpiai bajnokok is edzettek a VAC-ban

Öt évig az NBI-ben is szerepeltek a klub labdarúgói

Kántorunk, Szilágyi Gábor Maccabi Játékokon szerzett bronzérme és az eseményről szóló beszámolója többeket lelkesedéssel töltött el. Sőt, akadtak néhányan, akik már arról beszéltek, hogy szívesen részt vennének két év múlva a berlini Maccabi Eb-n. Nos, talán nem csak az ő, hanem a sportot szeretők érdeklődésére is számot tarthat a Maccabi VAC múltja.

A megalakulás

Az 1914 előtt – főként Közép-Európában – alapított majd száz cionista sportklub tagjai jórészt kék-fehér, Dávid-csillagos mezt viseltek, egyesületüknek legtöbbször a zsidó múltat idéző (Makkabi, Has-monea, Bar Kochba), a büszkeséget, bátorságot sugárzó (Hakoah, Hagi-bor), héber nevet adtak. A kivételekhez tartozott a budapesti cionista sportklub, az 1906-ban alapított Vívó és Atlétikai Club (VAC). Néhány évvel korábban, 1903-ban alapították meg egyetemisták a Makkabeát, amelyhez csatlakozott Dömény Lajos joghallgató is. Társaival a Makkabea keretében zsidó, sőt zsidó nevű sportegyesületet akartak alapítani eredetileg Zsidó Torna Clubot néven, de az alapszabályt a hatóság nem fogadta el, hiszen a név felekezeti jellegre utalt. Az alapítók ezért arra törekedtek, hogy semleges név mellett maradjon a klub zsidó jellege, így választották a VAC-ot, mivel „a kezdőbetűk, ügyes összetétel mellett mogendovidot adnak”.

A klub egy olyan eszme propagálására született, amelyet az asszimilálódó zsidó társadalom többsége elutasított, s ez meghatározta támogatottságát. A VAC és a hitközség viszonya is állandóan feszült volt, még akkor is, amikor a klub kvázi hitközségi irányítás alá került. Jó példa erre, hogy 1921-ben a klub és a Pesti Izraelita Hitközség elnöke, Székely Ferenc megjegyezte: „A VAC-nak célja a zsidó tömegsport és zsidó önérzet felemelése, és a VAC életébe semmi más célt bevenni nem lehet. (...) A tagok nagy része, sőt alapító része a zsidóság egy oly pártjához tartozik, amely az ő álláspontjától messze távol áll”.

Labdarúgók az NBI-ben

A VAC aranykora, mint a legtöbb cionista klubé, a húszas évek első felére tehető, legalábbis labdarúgásban. Bár nem ért el olyan sikereket, mint a nemzetközi hírnevet szerzett Makkabi Brno, vagy az első osztrák profi bajnokságot megnyerő Hakoah Wien, s nem látogatták nagy tömegek a többnyire a

Lóversenytéren megrendezett mérkőzéseit, de 1921 és 1926 között így is az élvonalban szerepelt. Az együttes 1921-ben a II. osztályban a Stobbe-csoport élén végzett. Majd 3:1-re legyőzte a másik csoport bajnokát, a BSE-t, így feljutott az I. osztályba, amelyben 1926-ig – a professzionalizmus bevezetéséig – középcsapatnak számított. Az első két évben egyaránt a hatodik helyen zárt, ráadásul a bajnok MTK egyedül az újoncot nem tudta legyőzni – az otthoni döntetlen mellett idegenben nyert a VAC. Sőt, a következő évben is pontot

négy csapat búcsúzott, s ez megpecsételte a csapat sorsát, amely a 10. lett, egy emlékezetes szezon végén. Otthon győzelem a bajnok FTC ellen, kétszer 2:2 a 3. Vasassal szemben. Sőt, a VAC egyetlenként hazai pályán veretlen maradt, igaz a nyolc döntetlen mellett csak háromszor győzött. Idegenben azonban csupán három döntelenre futotta, így kiesett az együttes.

Egyéb sportágak, bajnok sportolók

A VAC-nak ezerfős tagsága és több száz sportolója volt, több sportágban is komoly sikereket ért el. Legismertebb sportolói a más



VAC - Kapuvári SE

szerzett az újra bajnok MTK vendégeként, míg otthon legyőzte az ezüstérmes Újpestet, a Fradival pedig 0:0-ra végzett. A legsikeresebb, az 1923/24-es kiírásban 5. lett a VAC, és ismét nyert a bajnoki címét megint megvédő MTK otthonában, míg a Fradival kétszer is 0:0-t játszott. Ezután egy peches idény jött, úgy lett 7. a csapat, hogy az 5. Újpesttel azonos pontszámmal zárt, míg a negyedik III. kerületől csupán eggyel maradt el. A VAC futballistái ekkor kaptak ki először a Hungária körúton, a zsinórban tizedik bajnoki elsőséget begyűjtő MTK-tól, ám legyőzték a bronzérmes Vasast. A profi bajnokság bevezetése miatt az 1925-26-os szezonban a korábbi két kieső helyett

klubszínekben öt olimpiai bajnoki címet nyert Keleti Ágnes és háromszoros olimpiai bajnok Kabos Endre voltak, de több vízi- és kézilabdázója, tornásza és asztaliteniszezője is az adott sportág magyar, sőt nemzetközi élvonalába tartozott. Edzett a klubban Szalai József sokszoros magyar bajnok tornász és a legendás sportriporter Szepesi György is. Az újjáalakulást követően a Maccabi igazolt versenyzője volt Farkas Ildikó középsziklás világbajnok tornász, és hosszú évekig S. Kovács Ádám világbajnoki ezüst- és EB bronzérmes karatéka, aki ugye nemrég, pályafutása utolsó versenyén győzött a Maccabi Játékokon. /Nem sokkal előtte a budapesti Európa-bajnokságon pedig újabb bronzérmet szerzett./

Az újjászületés

A kényszerű – és hosszú - szünet után 1989-ben dr. Gonda János vezetésével alakult újjá a klub és még abban az évben a Maccabi Világszövetség tagja lett. Először a kosárlabda és a karate szakosztály jött létre, Mezei Katalin és Varga Miklós vezetésével. Dr. Bleyer András az egyesület második elnöke és Dr. Dános Éva elnökhelyettes sokat dolgozott azért, hogy a Magyarországon sportoló zsidó fiatalok lehetőségét kapjanak a rendszeres sportolásra, illetve az egyesület tagjai részt vehessenek a nemzetközi



eseményeken. Ebben jelentős segítséget nyújtott Keveházi Mihály, a Maccabi Világszervezet korábbi elnöke, aki haláláig (2007) a VAC tiszteletbeli elnöke volt. Az első nemzetközi esemény, amelyen részt vett az újjáalakult klub, a 14. Maccabi Világjátékok volt 1989-ben. Azóta minden Világjátékokon és Európa Játékokon ott voltak a Maccabi VAC sportolói. Az egyesült továbbá megrendezett egy Maccabi Bridge Európa Bajnokságot és a Maccabi Európa Szövetség közgyűlést is. A klubnak ma is több szakosztálya működik. A sikeres Maccabiah után a következő feladat a 2015-ös berlini Maccabi Európa Játékok.

Zsinagógák a nagyvilágból - Szilágysomlyó

Képeslapok – képes történelem XXI.

Majd két éve új sorozattal kedveskedünk olvasóinknak. Bejárjuk a világot egy 1400 darabból álló magángyűjtemény segítségével, hónapról-hónapra bemutatunk egy-egy lapot, a hozzá tartozó ismeretekkel, érdekességekkel. A gyűjtemény az 1890-től 1945-ig megjelent, zsinagógákat ábrázoló, illetve a zsidósággal, a zsidó emberekkel, szokásokkal és üdvözletekkel foglalkozó lapokat tartalmazza.

Elérkeztünk a mai Románia utolsó állomására, Szilágysomlyóba. A város egykoron az Erdélyben élő zsidók legnagyobb központja volt. A II. világháború kitörése előtt a város minden negyedik lakosa zsidó volt! 1911-ben 1444 zsidó élt Szilágysomlyón, ám közülük szinte senki sem élte túl a holocaustot. Az ortodox hitközség 1841-ben alakult. Első rabbija Hartmann Benjámín volt, aki 1861-ben bekövetkezett haláláig állt a hitközség élén, amely 1850-ben saját pénzén emeltette a zsinagógát. Emellett működött egy imaház is, amelyet 1876-ban építettek, és létezett még két kisebb szefárd templom is. Később a hívek létrehoztak egy jesi-

vát is, amelynek 60 -, majd egy Talmud Tórát, amelynek pedig majd 100 növendéke volt! 1891-ben nyílt meg az elemi fiúiskola és 1921-ben a lányiskola. Számtalan segélyegylet, Chevra Kadisa és más kulturális, illetve szociális intézmény segítette a helyi közösség vallási és „világi” életét. Rendhagyó módon itt jött létre elsők között a hitközség saját levéltára is. A levéltár az 1930-as évekre 5000 kötet könyvvel rendelkezett és képtára (mert ez is volt!) nagyjából 100 értékes festménnyel gazdagította a város és a zsidó hitközség kulturális értékét! Szilágysomlyó zsidóságának jelentős része tanult

embernek számított. Sok volt közöttük a nagykereskedő, orvos, ügyvéd, tanító, mérnök, iparos, újságíró, de jócskán akadt gazdálkodó és napszámos is. E közösségből származott Gáspár Ferenc író. A városban élő zsidóság évszázadokon keresztül, hasonlóan a már korábban bemutatott közösségekhez, átvészelte a különböző politikai, illetve egyházi üldöztetéseket és töretlenül megmaradt hite mellett. A modernkor azonban jelentősen megváltoztatta a korábbi élet menetét. A városiasodás egyrésről lemorzszolt pár családot, amelyek az asszimiláció útját követték, másrésről az I. világháború, majd az azt követő világégés teljesen eltüntette azt a hatalmas, és jól működő centrumot, amelyet hosszú évszázadokon keresztül semmilyen hatalomnak addig nem sikerült. A nácik, és az őket segítő fenevadaknak könnyű préda volt 1500 ártatlan zsidó állampolgár, s 1944-ben szinte kivétel nélkül mind a halálba deportálták. Az üresen maradt nagy zsinagógát pedig raktár céljára hasznosították...

Néhány, a légerek poklát túlélő visszatérhetett otthonába, és megdöbbenve tapasztalta azt a pusztítást, ami a szilágysomlyói zsidóságot érte. Így járt Hecht Zoltán egykori deportált is, aki a háborút követően hazatért, de látva a szomorú valóságot az Egyesült Államokba emigrált. Később kezdeményezte a román kormánynál, hogy kerüljön vissza a zsinagóga és a hozzá tartozó földterület a zsidóság birtokába. Fiával, Dr. Hecht Alex-szel óriási munkával elérték, hogy 2005-re a Claims Conference és más szervezetek támogatásával létrejöhetett egy Holocaust Múzeum az egykor szebb napokat is megélt zsinagógában. Jelenleg is tart az épület felújítása és fejlesztése. Hechték elképzelése szerint a múzeum mellett, kulturális központot is létrehoznak. Segítségükre szett még Elly Berkovits Gross is, aki szintén a légerek ritka túlélői közé tartozik. Szívügye a múzeum, s hogy a jövő generációi sohasé feledkezzenek meg azokról, akiket elpusztított a gyűlölet.

Izsák Gábor

Z O L D Á N B Á C S I E M L É K E Z E T E

Szukkajsz első estéjén – szeptember 18-án - avattuk fel a Dohány utcai zsinagóga bejáratánál Zoldán Sándor, vagy ahogy tán mindenki jobban ismeri: Zoldán bácsi emléktábláját. Minden külön méltatás helyett álljon itt a tábla kihelyezéséért oly sokat ténykedő Izsák Gábor barátunk ünnepi beszéde.



Zoldán bácsi (a kép bal oldalán) cilinderben egy 1960-as Dohány-Hősök leányavatáson

Tisztelt Hölgyeim és uraim, kedves egybegyűltek, barátaink!

Meghatottan állok most, itt Zoldán Salamon Sándor, Slomó ben Joszef Méir emléke előtt. A zsidó új esztendő beköszöntével elérkezett a nagy nap, amikor zsinagógánk egy olyan igaz embernek állít emléket, aki hosszú-hosszú évtizedekig dolgozott, élt és alkotott ezen ódon falak között. Jőmagam azon generáció képviselője vagyok, amrly még találkozott, találkozhatott Zoldán bácsival, de nekem sajnos már nem jutott azokból a kincset érő tudásmagvakból, amelyeket hihetetlen vitalítással, fáradtságot és időt nem kímélve hintett szét évtizedekig az új generáció képviselői között.



nem zsidó barátok bújtatták a háború végéig. Az ’50-es évek elején vette feleségül a pécsi származású Goldberger Erzsébetet, Bözsikét. Fiai az első cionista csoportokkal mentek ki Izraelbe. Laci fia kibucban élt és dolgozott, de egy súlyos autóbaleset során deréktól lefelé megbénult. Zoldán bácsi élete végéig legfőbb céljának tekintette fia támogatását. Bandi fiáról csak annyit tudunk, hogy nem nősült meg, további sorsa ismeretlen. Zoldán bácsi a háborút követő években a pécsi hitközség kisegítő rabbija volt, majd a Rákosi korszakban a nehéziparban kellett elhelyezkednie, ennek mementójaként kapott egy oklevelet is, amelyet élete végéig a szobája falán őrzött. Az 1956-os események után a Dohány Zsinagóga megüresedett főgondnoki és hitoktatói állását látta el. A Síp utca II. emeletén található díszteremben tartott talmud tórákat, melyen 70-80 gyerek is tanult hetente három alkalommal hétfőn, szerdán és vasárnap délelőttönként! Minden Chanuka, Purim ünnepeken előadásokat szervezett, remek koreográfiával tanította be a különböző korosztályokból álló fiatalokat. Növendékeivel közösen díszítették fel a szükeszi sátrat és Sávuot előestéjén került sor a lányavatásokra is. Szeretete, figyelme mindenre és mindenkire egyformán kiterjedt, komoly vallási ismeretanyagát, tudását sok száz gyereknek adta át az évek során. Senkivel sem kivételezett, számára a legfontosabb mindig az volt, hogy a vallási tradíciók soha ne vesszenek el! Mint tanító mindig komoly, szigorú ember volt, elkötelezettsége a zsidó hagyományok iránt és a zsidó oktatás terén példaértékű volt. Lakásának neonnal világított konyhácskájában az asztalon mindig ott feküdt a sziddur. Idős korára jellegzetes botorkáló alakja egybeolvadt a Síp utcai épülettel és a zsinagógákkal, amelyekben élete értelmét találta. Önök, akik közül már sokan tapasztalt szülők vagy nagyszülők, akik annak idején Zoldán bácsi tanítványai voltak, a mai rabbik és kántorok között, akik a szakma alapjait, vagy fortélyait tőle tanulták, talán még őriznek néhány fakult fotót, amelyen a tanítómaster Zoldán bácsi alakja is felbukkan. Önök, akik most eljöttek emléktáblájának felavatására, mostantól végre elhozhatják gyermekeiket, unokáikat is az ünnepnapok szünetében ezen a sarokba, a templom szentélyének külön részéhez, és elmesélhetik, el kell meséljék, ki volt ez a remek zsidó tudós, aki annyi jót tett mindnyájunkkal! Emléke legyen áldott! Köszönetemet szeretném kifejezni megboldogult édesapám Izsák György és családom nevében a Dohány utcai Zsinagóga Alapítványnak, amely bepótolva a több évtizedes hiányt gondoskodott Zoldán bácsi sírjának héber feliratáról és ezen emléktáblának elkészíttetéséről. Külön köszönet Frölich főrabbi úrnak, Nádél elnök úrnak és mindenkinek, aki most megtisztelte Zoldán Sándor emlékét jelenlétével!